

Institutul pentru
Dezvoltare și
Inițiative Sociale
"Viitorul"

BULETIN DE POLITICĂ EXTERNĂ AL MOLDOVEI

Numărul 22, Aprilie 2011

EDUARD ȚUGUI

REPUBLICA MOLDOVA-ROMÂNIA: EFICIENTIZAREA PARTENERIATULUI STRATEGIC PENTRU INTEGRARE EUROPEANĂ

După două decenii de la obținerea independenței Republicii Moldova și stabilirea relațiilor diplomatice moldo-române, dinamica geopolitică continentală impune o agendă bilaterală bogată în politici și proiecte care vizează acomodarea (din posturi diferite) ambelor state la construcția europeană și, în mod special, eurointegrarea Republicii Moldova. Semnarea parteneriatului pentru integrare europeană a Republicii Moldova, care oferă cadrul politic de bază unei cooperări moldo-române pe dimensiunea europeană, a suscitât începerea negocierilor interguvernamentale privind semnarea unui Plan de Acțiuni, care să detalieze acest parteneriat. Departe de a cuprinde complexitatea unei cooperări europene moldo-române, studiul își propune să evidențieze câteva proiecte sectoriale demne de inclus în Planul de Acțiuni și a căror realizare ar apropia mult Republica Moldova de Uniunea Europeană.

**TEMA
URMĂTOAREI
EDIȚII:**

**Cum să evităm
oboseala UE față de
Moldova?**

Buletinul de Politică Externă al Moldovei reprezintă o serie de analize scurte, scrise de experți locali și străini, dedicate celor mai importante subiecte de politică externă, dezvoltărilor majore din Marea Neagră, cooperarea cu organizațiile internaționale și a activităților de menținere a păcii din regiune. Buletinul are scopul să creeze o platformă comună pentru discuții între experți, comentatori, oficiali și diplomați care sunt interesați de perspectivele de integrare europeană a Moldovei. Buletinul mai tinde să ofere diplomaților și analiștilor moldoveni o tribună veritabilă pentru dezbaterile celor mai controversate puncte de vedere care ar putea ajuta Moldova să-și găsească mai ușor calea spre UE.

Providențialitatea parteneriatelor europene

Republica Moldova a reușit în ultimii ani să semneze parteneriate europene cu Bulgaria, Cehia, Croația, Lituania, Slovacia, Ungaria și România. Cu denumiri diferite, semnate la diferite niveluri, aceste acorduri semnate de Republica Moldova cu state est-europene recent aderate la Uniunea Europeană sau în proces de negociere a aderării reprezintă un sprijin politic acordat Republicii Moldova în parcursul european și angajează statele semnatare într-o cooperare europeană multisectorială. Astfel, Declarația comună privind instituirea unui parteneriat strategic între Republica Moldova și România pentru integrarea europeană a Republicii Moldova, semnată la 27 aprilie 2010, nu doar că înlocuiește (cel puțin deocamdată) tratatul politic de bază dintre cele două state, ci oferă perspectiva realizării unor proiecte de interes comun care ar conecta fizic statul nostru la Uniunea Europeană. Aceasta în contextul în care după reformele structurale interne, dincolo de frontiere integrarea europeană a Republicii Moldova începe de la Prut nu de pe coastele Atlanticului, iar România reprezintă singura „deschidere geografică” spre vest pentru statul moldovenesc.

Dimensiunea politică: perspectivele „micii resetări”

Odată cu schimbarea guvernării la Chișinău, în septembrie 2009, relațiile moldo-române au cunoscut o nouă dinamică. Vizitele reciproce la cel mai înalt nivel au fost însoțite de semnarea mai multor acorduri bilaterale¹, dintre care cele mai relevante din perspectiva eurointegrării Republicii Moldova sunt Acordul privind micul trafic la frontieră și Declarația privind parteneriatul european, prin care România se oferă să „susțină eforturile Republicii Moldova în vederea obținerii unei perspective clare de aderare la Uniunea Europeană”². De rând cu susținerea acordată Republicii Moldova la nivelul instituțiilor comunitare, în negocierile pe care ultima le are cu Bruxellesul, România a fost co-inițiatorul Grupului pentru Acțiune Europeană a Republicii Moldova. Platformă informală instituită la 25 ianuarie 2010, care la a treia reuniune de pe 30 septembrie 2010 de la Chișinău a adus mulți diplomați de rang înalt europeni în capitala Republicii Moldova cu un mesaj de susținere a eurointegrării acesteia.

Aceste realizări la nivelul „politicii înalte”, ar trebui să aibă o continuitate în instituționalizarea de cooperări interministeriale permanente, iar ședințe comune ale Guvernelor celor două state, asupra căreia s-a convenit în cadrul vizitei din 16 martie la București a ministrului moldovean de externe, Iurie Leancă, ar trebui să aibă un caracter regulat. Aceasta este abordarea europeană a unui parteneriat strategic între state vecine și, drept consecință, nu ar trebui să suscite panică în unele cercuri politice moldovenești și capitale estice. Începând cu anul 2005, au loc ședințe anuale ale Guvernelor României și Ungariei, în cadrul cărora se discută și aprobă proiecte transfrontaliere de infrastructură, energie, mediu etc.

Însă, mai mult decât orice, viitorul Plan de Acțiuni ar trebui să conțină măsuri concrete întru facilitarea circulației cetățenilor moldoveni în România și Uniunea Europeană. Deși în Declarație este stipulat că „România și Republica Moldova vor întreprinde demersuri în scopul înlăturării barierelor în fața liberei circulații a persoanelor”³, deocamdată România, spre deosebire de alți membri UE, cere expres pentru solicitanții moldoveni de vize, dovada existenței pe un cont bancar a sumei de 500 euro.

1 Ghinea C., Dinu D., Ivan P. Cum a fost folosită fereastra de oportunitate? Bilanțul unui an de relansare a relațiilor România-Republica Moldova. // CRPE Policy Memo nr.19. p. 9-10. [On-line 2010]. http://www.crpe.ro/library/files/crpe_pm_19_ro_md_cum_am_folosit_fereast-ra_de_oportunitate.pdf.

2 Declarația comună privind instituirea unui parteneriat strategic între Republica Moldova și România pentru integrarea europeană a Republicii Moldova. [On-line 2010]. <http://www.mfa.gov.md/img/docs/0001739.pdf>.

3 Declarația comună privind instituirea unui parteneriat strategic între Republica Moldova și România pentru integrarea europeană a Republicii Moldova. [On-line 2010]. <http://www.mfa.gov.md/img/docs/0001739.pdf>.

Sumă care nu este specificată în vreun document comunitar, altfel Senatul României, care nu poate amenda legislația comunitară, nu supunea votului, în februarie 2010, abolirea acestei cerințe pentru moldoveni. Amendamentul, totuși, a fost respins cu majoritatea senatorilor.

Tot în acest context, nu există o sincronizare între negocierile pe care le are Republica Moldova cu Uniunea Europeană privind liberalizarea regimului de vize și negocierile României privind aderarea la spațiul Schengen. Deși aderarea României la Schengen este ușor întârziată, totuși, în curând aceasta se va produce, poate chiar până la sfârșitul anului 2011. De cealaltă parte, liberalizarea regimului de vize pentru cetățenii moldoveni poate deveni un proces de durată, iar deplasarea moldovenilor și mai mult obstrucționată de aderarea României la Schengen. Prin urmare, de rând cu coordonarea activităților celor două Guverne pe negocierile respective, un amendament al Parlamentului României la O.U.G. nr.194/2002 privind regimul străinilor în România, cu modificările și completările ulterioare din 05.06.2008, care ar scuti cetățenii moldoveni de dovada averii de 500 euro, ar facilita mult deplasarea acestora în Uniunea Europeană.

Dimensiunea socio-economică: timpul realizărilor efective

Cu excepția comerțului, responsabil și el pentru o mare parte a deficitului comercial al Republicii Moldova⁴, relațiile economice moldo-române nu sunt cele mai impresionante. Investițiile directe reciproce nu reprezintă un parteneriat strategic, iar necesitățile de forță de muncă străină în ultimii ani de creștere a economiei românești au fost doar parțial acoperite cu muncitori moldoveni. Astfel, stocul investițiilor directe românești în economia moldovenească constituiau 68 mln USD⁵ în 2009, iar numărul de autorizații de muncă eliberate în anul 2008 (anul de maximă creștere economică) muncitorilor moldoveni era de 1.214, în raport cu 4.832 eliberate cetățenilor turci și 4.761 celor chinezi⁶. Drept consecință, Planul de Acțiuni moldo-român trebuie să conțină prevederi specifice apropiierii celor două economii, dintre care organizarea anuală a unui Forum Economic România – Republica Moldova, la care să participe oamenii de afaceri din cele două state și marile companii occidentale care au investit deja în România, precum și instituirea unor centre de afaceri mixte pe întregul curs al Prutului, sunt posibile axe prioritare.

De asemenea, un rol aparte revine deschiderii pieței muncii românești pentru muncitorii moldoveni, din moment ce piața muncii este una dintre piețele europene care au rămas predominant naționale și, respectiv, fiecare stat membru își stabilește singur cotele pentru muncitorii străini. Con tracția economică din România a impus reducerea la 5.500 a numărului de permise de muncă pentru muncitorii străini pentru anul 2011 însă, pe termen mediu, relansarea economiei românești și proiectele de infrastructură finanțate prin fondurile nerambursabile europene ar putea atrage o mare parte a moldovenilor de pe piața muncii rusească. Prin urmare, ar fi providențială o mărire a cotelor acordate pentru cetățenii Republicii Moldova la eliberarea permiselor de muncă în România, iar acordul semnat de Polonia cu India, care prevede angajarea muncitorilor indieni pe șantierele de la Gdansk, este un bun exemplu în acest sens. Totodată, acordul trebuie să fie însoțit de instituirea la Chișinău a unei Agenții de Informare și Recrutare pe piața muncii din România, precum și de reducerea procedurilor și taxelor pentru perfectarea unui permis de muncă.

Din moment ce integrarea Republicii Moldova în sistemul energetic european, precum și conectarea la infrastructura de transport europeană, este practic imposibilă fără o cooperare cu România, cele două state se angajează să realizeze proiecte energetice și infrastructură de interes comun. Astfel, în ultimul timp au fost reanimate o serie de proiecte, ca linia electrică de 400 kV Bălți-Suceava și gazoductul Ungheni-Iași, care vor contribui la asigurarea securității energetice a Republicii Moldova și vor permite o participare reală a acesteia în cadrul Comunității Energetice Europene. Adevărat că ambele proiecte sunt la etapa identificării surselor de finanțare.

4 Popa A. ș.a. România-Republica Moldova. Analiza relațiilor economice bilaterale. p. 36. [On-line 2009] . http://www.expert-grup.org/library_upld/d227.pdf.

5 Ibidem, p. 47.

Totodată, este necesară realizarea unor proiecte conexe, cum ar fi linia electrică de 440 kV Strășeni-Iași și conectarea gazoductului Ungheni-Iași la depozitul de gaze de la Mărgineni, care ar permite aderarea Republicii Moldova la Rețeaua Europeană a Operatorilor Sistemelor de Transport de Energie Electrică (ENTSO-E) și, respectiv, accesul la depozitele de gaze românești. Tot în acest context, un capitol aparte al viitorului Plan de Acțiuni, trebuie să prevadă expres angajamentul României de a include Republica Moldova în pachetele de negocieri privind realizarea proiectului Nabucco și/sau AGRI, precum și măsurile tehnice necesare care vor fi întreprinse pentru conectarea ultimei la acestea.

Realizarea liniilor de cale ferată cu ecartament european Iași-Chișinău și Chișinău-Ungheni (în privința căreia s-a convenit în cadrul ultimei vizite a premierului Filat la Bruxelles) ar trebui să aibă o finalitate în conectarea infrastructurii de transport feroviar a Republicii Moldova la Rețeaua Transeuropeană feroviară TEN-T 22. De rând cu această rețea feroviară, România găzduiește și alte două Rețele Transeuropene, TEN-T 7 și TEN-T 18. Într-o primă fază, proiectele României depuse la Comisia Europeană pentru modernizarea acestor infrastructuri de transport prin Instrumentele Structurale au fost respinse și solicitate proiecte mai calitative și mai complexe. Proiecte comune moldo-române pentru viitorul exercițiu bugetar european, cofinanțate pentru Republica Moldova prin Instrumentul European de Vecinătate (sau poate prin Instrumentul de Preaderare?!), care ar conecta și infrastructura de transport moldovenească la aceste rute comerciale cu mare perspectivă, ar fi cu certitudine mult mai complexe.

Aceste demersuri sectoriale ar trebui să fie însoțite de proiecte care să vizeze apropierea societății civile și a mediului academic dintre cele două state, prin crearea unor rețele de cooperare universitară și instituirea unor platforme de cercetare, care să furnizeze, printre altele, studii și expertize pentru viitoarele proiecte europene comune. Programele de cooperare transfrontalieră ale Uniunii Europene, în mod special Programul Operațional Comun România – Ucraina – Moldova 2007-2013, oferă posibilitatea finanțării unor asemenea demersuri.

Concluzii

Într-o lume dinamică, relațiile moldo-române necesită poate mai mult decât oricând o bună gestionare, în timp ce parcursul european al Republicii Moldova reprezintă un test serios nu doar pentru Guvernul de la Chișinău dar și pentru cel de la București. De rând cu relațiile speciale pe care trebuie să le cultive în raport cu Republica Moldova, România și-a asumat în cadrul structurilor euroatlantice un rol important în regiunea Mării Negre, iar calitatea raporturilor moldo-române va conta mult în realizarea acestui deziderat. Prin urmare, eforturile conjugate de ancorare a statului moldovenesc într-un proiect (geo)politic continental numit Uniunea Europeană, nu mai pot fi susținute cu acorduri europene în vest dar cu mărfurile și muncitorii pe piața rusească, iar viitorul Plan de Acțiuni trebuie să conțină o serie de politici și proiecte de infrastructură, energie și economico-sociale, cu repercusiuni tangibile asupra dezvoltării socio-economice și eurointegrării Republicii Moldova.

Această publicație a fost elaborată de IDIS „Viitorul” cu sprijinul financiar al Fundației Soros – Moldova și al the National Endowment for Democracy. Opiniile exprimate în această publicație reflectă poziția autorilor/autorului și nu reprezintă în mod neapărat punctul de vedere al instituțiilor finanțatoare.